

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

МОРОЗ АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 343.36

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИНУ ВТРУЧАННЯ В
ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ (СТ. 397 КК
УКРАЇНИ)**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений працівник народної освіти
Матвійчук Валерій Костянтинович,
ВНЗ «Національна академія управління»,
перший проректор

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
Воробей Петро Адамович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права,
м. Київ

кандидат юридичних наук,
Вітко Олександр Юрійович,
Державний університет інфраструктури та
технологій, старший викладач кафедри
господарського та транспортного права
м. Київ.

Захист відбудеться 12 липня 2018 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.889.02 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий 11 червня 2018 р.

**Виконуючий обов'язки вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

М. І. Карпенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ст. 59 Конституції України проголошує право кожного на правову допомогу та забезпечення права на захист від обвинувачення і надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах. У відповідності із ст. 6 Європейської конвенції з прав людини кожна людина має право захищати себе особисто чи використовувати правову допомогу захисника на власний вибір або, якщо вона не має коштів для оплати правової допомоги захисника, одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя. Держава має створювати належні умови для діяльності адвокатури, дотримання гарантій адвокатської діяльності і професійної таємниці та убезпечення від вчинення у будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги. Серед пріоритетних питань, які вирізняються в цьому контексті, є кримінально-правове дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК України, далі ст. 397 КК).

Окремі аспекти дослідження злочину, передбаченого ст. 397 КК, певною мірою з'ясовували такі вчені, як: Ю. В. Александров, М. І. Бажанов, А. С. Беніцький, В. І. Борисов, П. А. Воробей, Ю. В. Гродецький, В. І. Осадчий, В. А. Козак, Р. С. Орловський, О. Е. Радутний, В. І. Тютюгін, Є. В. Шевченко та ін. Безумовно, що роботи цих та інших учених, на праці яких ми посилаємося в дисертації, мають значну наукову і практичну цінність, але, не зважаючи на це, питання означені темою дисертації, не знаходили окремого комплексного дослідження. З метою усунення цієї прогалини, означена проблема потребує: з'ясування питання витоків та історії кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи; розробки поняття цього злочину та розуміння соціально-правової обумовленості заборони, означеної цією статтею, зняття суперечливості положень, що стосуються визначення об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 397 КК; потребує належного відмежування злочину, передбаченого ст. 397 КК від діянь, передбачених стст. 398, 399 КК та компаративістського аналізу норм, що стосуються злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК України) та аналогічних діянь за кримінальним законодавством окремих зарубіжних держав. Нарешті потребує розроблення ґрунтовних пропозицій з удосконалення положень ст. 397 КК. Усе це є яскравим свідченням актуальності обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18.03.2004 р. № 161629-IV) та виконана в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U.006593).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правих

норм (ст. 397 КК) та підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права у сфері правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги на основі комплексного кримінально-правового дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи. Відповідно до поставленої мети: необхідно вирішити такі задачі:

- визначити витоки та історію законодавства про кримінальну відповідальність за втручання в діяльність захисника чи представника особи;
- розробити поняття злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи та з'ясування соціально-правової обумовленості цієї кримінально-правової заборони;
- встановити об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ст. 397 КК;
- здійснити аналіз суб'єктивних ознак злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи;
- з'ясувати кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 397 КК;
- провести відмежування злочину, передбаченого ст. 397 КК від суміжних злочинів;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз злочину, передбаченого ст. 397 КК та аналогічних злочинів за законодавством деяких зарубіжних держав;
- розробити пропозиції щодо внесення змін і доповнень до національного законодавства з метою вдосконалення норм, передбачених ст. 397 КК.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини із забезпечення охорони правомірної діяльності захисника чи представника особи від втручання в таку діяльність.

Предметом дисертаційної роботи є кримінально-правове дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення задач дослідження в роботі використано наступні загальнонаукові і спеціально наукові методи: діалектичний – застосовується у всіх розділах дисертації, в їх взаємозв'язку, а також формування висновків і пропозицій за темою дослідження; *історико-правовий* – використовувався для розкриття історичного розвитку кримінально-правової заборони втручання в діяльність захисника чи представника особи (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – використовувався у порівнянні вітчизняних кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за досліджуваний злочин, з відповідними нормами законодавства окремих зарубіжних держав (підрозділ 3.2); *логіко-семантичний* – застосовувався для проведення поглибленого вивчення понятійного апарата (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); *догматичний* використовувався для виявлення можливостей удосконалення ст. 397 (розділи 2, 3); *соціологічний* – застосовувався під час проведення анкетування з питань кримінально-правового дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (підрозділ 2.1, 2.2, 2.3); *системного аналізу* допоміг з'ясувати внутрішню структуру і місце злочину, передбаченого ст. 397 КК (розділ 2).

Теоретичним підґрунтям монографічної роботи стали дослідження П. П. Андрушка, М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, Я. М. Брайніна, В. К. Грищука, П. С. Дагеля, О. О. Дудорова, М. Й. Коржанського, О. М. Костенка,

В. М. Кудрявцева, В. Б. Малініна, В. П. Малкова, В. К. Матвійчука, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, А. А. Музики, В. О. Навроцького, Б. С. Нікіфорова, А. В. Наумова, В. Г. Павлова, М. І. Панова, Ю. Е. Пудовкіна, Р. А. Сабітова, А. В. Савченка, О. Д. Святоцького, Є. Л. Стрельцова, В. Я. Тація, П. С. Тоболкіна, А. Н. Трайніна, В. С. Трахтерова, В. О. Тулякова, Ю. А. Турлової, Є. В. Фесенка, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка та ін.

Емпіричну базу дослідження складають дані Державної судової адміністрації за 2001-2017 рр.; результати опитування 260 працівників правоохоронних органів, суду, захисників чи представників особи; опитування 360 студентів юридичних вузів та факультетів та викладачів кримінального права. Вивчення вироків та ухвал із зазначеної категорії проваджень.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація за характером і змістом дослідження питань є першою в Україні комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченою кримінально-правовому дослідженню злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи. Конкретний внесок дисертанта полягає у формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм (ст. 397 КК) та підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права у сфері правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права та практики застосування досліджуваної норми:

Уперше:

- доведено, що в статті 24 збірника кодексу Українського права, «Права по котрим судиться малоросійський народ» уперше на законодавчому рівні була зроблена спроба здійснити державний захист не тільки суддів, але й захисника і представника особи, в тому числі кримінально-правовими засобами, проте витоків кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи тут не йшлося. Лише з прийняттям КК 2001 р. в якому отримала закріплення ст. 397 КК «Втручання в діяльність захисника чи представника особи» в якій містяться витоків та об'єктивні і суб'єктивні ознаки досліджуваного злочину, яка має істотні недоліки та потребує належного вдосконалення;

- запропоноване визначення злочину, передбаченого ст. 397 КК – це умисне, заборонене КК діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, які полягають у вчиненні у будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги (у певний час) або порушенні встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, а також у вчиненні тих самих діянь службовою особою з використанням свого службового становища;

- з'ясовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони втручання в діяльність захисника чи представника особи, до яких потрібно зарахувати: 1) соціально-кримінологічний – полягає: в небезпеці завдання істотної

шкоди суспільним відносинам; у наявності в діянні достатньо високого рівня суспільної небезпеки; у відносній поширеності діяння; в кримінально-політичній адекватності процесу криміналізації; 2) нормативно-правовий – свідчить, що ця заборона повинна відповідати нормам Конституції; внутрішньої логічної несуперечливості заборони, передбаченої ст. 397 КК; 3) етичний чинник – вказує на дотримання етичних норм при конструюванні заборони, які повинні бути визначальними; 4) культурно-історичний охоплює всі попередні чинники і розглядає заборону з точки зору поступального розвитку; 5) міжнародно-правовий – ґрунтується на стандартах прав людини та нормах, що складають стандарт безпеки тощо;

- аргументовано, що об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 397 КК характеризується діянням (дією або бездіяльністю) в трьох формах прояву цього злочину: 1) вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги; 2) порушення встановлених законом гарантій їх діяльності; 3) порушення гарантій їх професійної таємниці. Крім того, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину у першій формі прояву цього злочину є час вчинення злочину;

Удосконалено:

- формування родового об'єкта цього злочину під яким слід розуміти суспільні відносини з приводу умов, що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативно-правовими актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя; органів досудового розслідування, прокуратури; осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи;

- визначення безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 397 КК, як суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці від вчинення у будь-якій формі перешкод;

- розуміння, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 397 КК (у першій формі його прояву) може бути фізична осудна, приватна, неслужбова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), якій до моменту вчинення злочину виповнилося 16-ть років; суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 397 КК (у другій та третій формах його прояву) може бути службова особа, яка не використовує своє службове становище стосовно захисника чи представника у своїй справі, розглядаючи інші справи, де ці особи не беруть участі у справі або всі інші неслужбові особи або приватні особи, які зобов'язані згідно закону не порушувати цих гарантій з надання правової допомоги або професійної таємниці; за ч. 2 ст. 397 КК суб'єктом злочину може бути лише службова особа, яка при вчиненні цього злочину використовувала своє службове становище;

- визначення суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 397 КК,

характеризується виною у виді прямого умислу. Інтелектуальний момент умислу характеризується усвідомленням особою суспільної небезпечності свого діяння, а вольовий момент умислу – бажанням особи вчинити ці діяння;

- розуміння кваліфікуючих ознак як ті самі діяння (дії або бездіяльність) вчинення цього злочину в трьох формах його прояву (при цьому у першій формі прояву ще й час вчинення злочину) службовою особою з використанням свого службового становища;

Дістали подальшого розвитку:

- критерії, за якими повинно здійснюватися відмежування злочинів втручання в діяльність захисника чи представника особи від суміжних злочинів, передбачених ст. 398, 399 КК за ознаками об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони та кваліфікуючих ознак. Ці відмінності свідчать про пріоритетність вітчизняного законодавця при конструюванні кримінально-правових норм;

- компаративістське дослідження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за втручання в діяльність захисника чи представника особи за КК України і аналогічними злочинами зарубіжних держав ст. 233-1 КК Японії, 231 Литовської Республіки, ч. 1 ст. 464 КК Іспанії свідчить, що: за об'єктом злочину положення ст. 397 КК України є більш сприйнятливими; за об'єктивною стороною – положення вітчизняного законодавця є більш вдалими (за ч. 1 ст. 231 КК Литовської республіки більш деталізують час вчинення злочину); за суб'єктом – більш привабливою є позиція вітчизняного законодавця;

- пропозиція щодо усунення суперечностей у назві і змісті ст. 397 КК за допомогою терміну «перешкоджання».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства (лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України (від 12 березня 2016 р.);

- *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 397 КК та відмежування їх від діянь, передбачених ст.ст. 398 і 399 КК;

- *навчальному процесі* – як матеріал для викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина»; «Актуальні проблеми кваліфікації злочинів» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальному процесі ВНЗ «Національна академія управління» від 21 листопада 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені та обґрунтовані в дисертації наукові положення та пропозиції є особистим внеском здобувача та самостійним доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на семінарі кафедри юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також були оприлюднені на міжнародних та загальноукраїнських науково-практичних конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Освіта і наука в Україні: шляхи розвитку та напрямки

взаємодії (м. Київ, 12-13 лютого 2016 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії (м. Переяслав-Хмельницький, 2016 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Херсон, 12-13 лютого 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 20-22 квітня 2017 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено в 24 публікаціях, з них 20 – у наукових виданнях, внесених в оновлений перелік фахових видань з юридичних наук МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних; 4-ма тезисами конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (314) на 30 сторінках, додатків (9) на 37 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 261 сторінка, основний зміст дисертації – 192 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та окреслено ступінь її розробленості; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, публікації; окреслено структуру й обсяг роботи, надана інша інформація загального характеру про дисертацію.

Розділ 1 «Поняття, витoki, історія кримінальної відповідальності за злочин втручання в діяльність захисника чи представника особи, сучасний стан проблеми та соціально-правова обумовленість цієї заборони» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Витoki, історія кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи та сучасний стан проблеми»* на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів виділено історичні періоди розвитку суспільства та державності, починаючи від першого та другого (20-30 років тому) до нинішнього часу незалежної держави Україна.

Проведення дослідження правових джерел свідчить, що вперше в статті 24 пам'ятки козацького права «Права, по котрым судится малоросийский народ» уперше на законодавчому рівні була зроблена спроба здійснити державний захист не тільки суддів, але й захисника і представника особи, в тому числі кримінально-правовими засобами, проте витоків кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи тут не йшлося. Лише у восьмому періоді (з 1991 р. по наш час), який має назву «Україна незалежна держава» з прийняттям Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року, в якому отримала закріплення ст. 397 КК «Втручання в діяльність захисника чи представника особи

1. Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності

захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, - карається...

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, -

караються...», яка має істотні недоліки та потребує належного вдосконалення.

Звертається увага на те, що злочин, передбачений ст. 397 КК, ґрунтовно не досліджувався. Такий на сьогодні стан проблеми, що стосується кримінальної відповідальності за цей злочин.

У підрозділі 1.2 «Поняття злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони» аргументується, що визначення злочину, передбаченого ст. 397 КК і соціально-правової обумовленості означеної кримінально-правової заборони не було предметом з'ясування фахівцями.

Стверджується, що вдосконалення кримінального законодавства, яке нами досліджується та практики його застосування стає можливим лише при формулюванні поняття злочину, передбаченого ст. 397 КК, яке ґрунтується на загальному понятті злочину (ст. 11 КК) на дослідницькому фундаменті об'єктивних і суб'єктивних ознак аналізованого злочину: «Під злочином втручання в діяльність захисника чи представника особи слід розуміти умисне, заборонене КК діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, які полягають у вчиненні у будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги (у певний час) або порушенні встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, а також у вчиненні тих самих діянь службовою особою з використанням свого службового становища».

Маючи теоретичну базу щодо соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 397 КК, отриману на підставі аналізу нормативно-правових актів, існуючих точок зору, а також особистих напрацювань автор вважає, що заслуговують на увагу в цьому дослідженні наступні чинним такої соціально-правової обумовленості цієї заборони:

1) соціально-кримінологічний – визначає стан розвитку соціальних відносин у досліджуваній нами сфері та полягає: в небезпеці завдання істотної шкоди охоронюваним суспільним відносинам; у наявності в діянні достатньо високого рівня суспільної небезпеки; у відносній поширеності діяння; в кримінально-політичній адекватності процесу криміналізації; рівень суспільної небезпеки цього діяння є цілком достатнім для криміналізації; діяння, яке криміналізується, має загально соціальні закономірності; суспільна небезпека цього діяння визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними ознаками;

2) нормативно-правовий – свідчить, що ця заборона повинна відповідати нормам Конституції та іншими галузями законодавства в цій сфері; внутрішньо

логічної несуперечливості заборони, передбаченої ст. 397 КК (в міжгалузевому плані);

3) етичний чинник – указує на дотримання етичних норм при конструюванні заборони, які повинні бути визначальними; мораль здатна термінувати цей вид кримінально-правової заборони;

4) культурно-історичний охоплює попередні чинники з точки зору поступальних об'єктивних змін норми, що нами досліджується;

5) міжнародно-правовий – містить стандарти, що стосуються міжнародних вимог до криміналізації діяння, передбаченого ст. 397 КК.

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи» містить три підрозділи

У підрозділі 2.1 «об'єктивні ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи» досліджується найбільш поширені сучасні концепції об'єкта злочину в теорії кримінального права. На підставі критичного аналізу існуючих точок зору, що стосуються родового об'єкта злочину проти правосуддя та його структури пропонується визначення родового об'єкта злочину проти правосуддя: «Під родовим об'єктом цього злочину розуміють суспільні відносини з приводу умов, що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативно-правовими актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя, органів досудового розслідування, прокуратури; установ, що виконують судові рішення; осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування, повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи».

Зазначається, що найважливіше значення для правотворчої та правозастосовної діяльності має безпосередній об'єкт конкретного складу злочину (в нашому випадку – злочину, передбаченого ст. 397 КК). У наукових публікаціях не завжди чітко визначається безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 397 КК. Автором на підставі критичного аналізу існуючих поглядів на об'єкт злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи та структури суспільних відносин, які охороняються ст. 397 КК, пропонується визначення безпосереднього об'єкту цього злочину: «Під основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці від вчинення в будь-якій формі перешкод». Натомість стверджується, що додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину виступають суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони конституційних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб.

В юридичній літературі існує значна кількість часом суперечливих поглядів на поняття об'єктивної сторони злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи. Автор заперечує точки зору стосовно можливості вчинення цього злочину лише шляхом активних дій та обґрунтовує вчинення цього діяння

також шляхом бездіяльності.

На підставі дослідження існуючих поглядів на об'єктивну сторону цього злочину, аналізу чинного законодавства, проведеного опитування визначає, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 397 КК характеризується як дією, так і бездіяльністю та часом учинення злочину, як обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цього злочину. Також з'ясовано, що часом вчинення цього злочину є часовий період по наданню правової допомоги. Крім того об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 397 КК існує в трьох формах його прояву.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи» з'ясовуються загальнотеоретичні положення, що стосуються суб'єкта цього злочину. Автор досліджує існуючі погляди стосовно суб'єкта злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи.

Аналіз існуючих поглядів на суб'єкт цього злочину, проведення опитування респондентів сприяло розумінню того, що суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 397 КК (у першій формі його прояву) є фізична осудна, приватна, неслужбова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку; (другій або третій формах прояву) може бути службова особа, яка не використовує своє службове становище стосовно захисника чи представника у своїй справі, розглядаючи інші справи, де ці особи не беруть участі у справі або всі інші неслужбові або приватні особи, які зобов'язані згідно закону не порушувати цих гарантій з надання правової допомоги або професійної таємниці, а за ч. 2 ст. 397 КК суб'єктом злочину може бути лише службова особа, яка при вчиненні цього злочину, використовує своє службове становище.

На підставі проведеного дослідження встановлено, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 397 КК характеризується виною у формі прямого умислу. Умисел для цього злочину може бути лише прямий, оскільки цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальний момент умислу при вчиненні цього злочину включає усвідомлення суспільно-небезпечного характеру свого діяння (дії або бездіяльності) та часу його вчинення. Таке усвідомлення повинно включати дві складові:

по-перше, усвідомлення особою фактичного змісту та характеру події, яка утворює діяння як акт вольової поведінки людини;

по-друге: усвідомлення особою соціально-корисної дії або, навпаки, шкідливості її поведінки для відносин, що охороняються цією статтею. Вольовий момент умислу при вчиненні цього злочину характеризується бажанням вчинити такі дії.

У підрозділі 2.3 «Кваліфікуючі ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи» послідовно проаналізовано кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 397 КК. Кваліфікуюча ознака «ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища» повинна мати наступний розгорнутий вид:

а) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної

діяльності захисника по наданню правової допомоги;

б) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності представника особи по наданню правової допомоги;

в) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища порушення встановлених законом гарантій діяльності захисника;

г) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища порушення встановлених законом гарантій діяльності представника особи;

д) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища порушення встановлених законом гарантій професійної таємниці захисника;

ж) дія або бездіяльність – вчинення службовою особою з використанням свого службового становища порушення встановлених законом гарантій професійної таємниці представника особи.

Це знайшло підтвердження в опитуванні 360 осіб студентів і викладачів кримінального права – 359 осіб (97 %) підтвердили ці положення. Для першої форми прояву цього злочину за ч. 2 ст. 397 КК обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цього злочину є крім дії або бездіяльності ще й час вчинення цього злочину.

Розділ 3. «Відмежування злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи від суміжних злочинів та порівняльно-правова характеристика цього злочину за законодавством України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Відмежування злочину передбаченого ст. 397 КК України від суміжних злочинів» з'ясовано, що відмежування злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи від суміжних злочинів, передбачених статтями 398 та 399 КК України необхідно проводити за окремими елементами та ознаками кожного з елементів цих складів злочинів.

Звертається увага на те, що найскладнішими є відмежування суміжних злочинів, які мають усі спільні ознаки діянь, крім однієї. При цьому автор підтримує позицію, яка є в юридичній літературі, що суміжність злочинів необхідно відрізняти від конкуренції норм. Стверджується, що відмінність між цими категоріями полягає в тому, що суміжні склади відмежовуються між собою за однією чи декількома ознаками, тобто один із суміжних складів злочинів має ознаку, якої немає в іншому складі, але при цьому інший склад має ознаку (або ознаки), відсутню в першому складі злочину, а при конкуренції норм лише один склад злочину має ознаку, яка відсутня в іншому діянні.

Обґрунтовано, що злочин, передбачений ч. 2 ст. 397 КК та діяння за ст. 398 і 399 КК мають відмінності:

1) за об'єктом злочинів – перший – стосується суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони регламентованої законом та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи,

пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці від вчинення у будь-якій формі перешкод, а другий – стосується відносин, що забезпечують правомірну діяльність захисника чи представника особи, з наданням правової допомоги від погроз їм, а також їх близьким родичам убивством, насильством або знищенням чи пошкодженням їх майна або їх близьким родичам;

2) за об'єктивною стороною – першим – за першою формою прояву характеризується діями та бездіяльністю і часом вчинення злочину; другий злочин за ч. 2 ст. 398 КК – діями; третій за ч. 1 ст. 399 КК характеризується діями, наслідками і необхідним причинним зв'язком між діями і наслідками. За ч. 2 ст. 397 злочин характеризується дією і бездіяльністю та за першою формою прояву ще й часом, злочин, передбачений ч. 2 ст. 398 КК характеризується як дією, так і бездіяльністю, наслідками та причинним зв'язком, а злочин – третій за ч. 2 ст. 399 КК – проявляється активними діями, способами та наслідками, наявністю частин третіх в ст. 398, 399 КК; 3) за суб'єктом злочину – перший для ч. 1 ст. 397 у першій формі – загальний суб'єкт, у другій і третій, як службова особа, яка не використовує своє службове становище, приватна і неслужбова, а за ч. 2 ст. 397 лише службова особа; для ч. 1 ст. 398 – це особа, яка досягла 16-ти річного віку, а для ч. 2 та 3 ст. 398 КК особа, яка досягла 14-ти річного віку; подібний суб'єкт як і за ст. 398 КК властивий злочину, передбаченого ст. 399 КК; 4) за суб'єктивною стороною – для першого злочину характерний лише прямий умисел; прямий умисел характерний для ч. 1 та 2 ст. 398 та ч. 1 та 2 ст. 399 КК. Натомість, стосовно наслідків, передбачених ч. 3 ст. 398 і ч. 3 ст. 399 КК характерна необережна форма вини.

У підрозділі 3.2 «Порівняльно-правова характеристика злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи за законодавством України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав» аргументується, що правоохоронні органи мають певні труднощі в застосуванні ст. 397 КК України. Стверджується, що це зумовлено низкою фактів, до яких належать недоліки в конструюванні норм, передбачених ст. 398 КК, а також відсутністю роз'яснення із застосування цієї статті. Доводиться, що порівняльно-правове дослідження в цій проблемі відіграє не тільки пізнавальну роль, а й має певне прикладне значення. Наголошується, що порівняльно-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 389 КК України з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав є корисною з таких міркувань:

- 1) такі дослідження корисні для тлумачення положень ст. 397 КК України;
- 2) їх результати можна використати для кваліфікації аналізованого діяння;
- 3) такі дослідження є корисними для вдосконалення ст. 397 КК України.

Здобувач стверджує, що порівняльно-правове дослідження злочину, передбаченого 397 та злочинів, передбачених п. 3 ст. 348 КК Республіки Польща, ст. 242 КК Швейцарії та ст. 142-1 КК РФ свідчить про більш вдале формулювання змісту ст. 397 КК України. Проте ст. 397 КК потребує вдосконалення, як це впливає з дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретичне узагальнення, яке полягає у з'ясуванні питань кримінально-правового дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи та формулювання на цій основі положень і рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для науки та практики.

Основними теоретичними і практичними результатами є такі:

1. Уперше в статті 24 збірника Кодексу Українського права «Права, по котрим судиться малоросійський народ» спроба здійснити державний захист не тільки суддів, але й захисника і представника особи, в тому числі й кримінально-правовими засобами, проте витоків кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника тут не йшлося. Лише з прийняттям КК 2001 р. в ньому отримала закріплення ст. 397 КК «Втручання в діяльність захисника чи представника особи», яка має істотні недоліки та потребує належного вдосконалення.

2. Під злочином втручання в діяльність захисника чи представника особи слід розуміти умисне, заборонене КК діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги (у певний час) або порушенні встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, а також у вчиненні тих самих діянь службовою особою з використанням свого службового становища.

3. Основними чинниками соціально-правової обумовленості кримінально-правової заборони втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК) є:

а) соціально-кримінологічний, який полягає: в небезпеці завдання істотної шкоди суспільним відносинам; у наявності в діянні достатньо високого рівня суспільної небезпеки; у відносній поширеності цього діяння; в кримінально-політичній адекватності процесу криміналізації цього діяння;

б) нормативно-правовий – свідчить, що ця заборона повинна відповідати нормам Конституції; несуперечливості заборони, передбаченої ст. 397 КК;

в) етичний чинник – указує на дотримання етичних норм при конструюванні заборони, які повинні бути визначальними;

г) культурно-історичний охоплює всі попередні чинники і розглядає заборону з точки зору поступального розвитку;

д) міжнародно-правовий – ґрунтується на стандартах прав людини; нормах, що складають стандарт безпеки.

4. Під родовим об'єктом цього злочину слід розуміти суспільні відносини з приводу умов, що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативно-правовими актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя; органів досудового розслідування, прокуратури; установ, що виконують судові рішення; осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і

об'єктивне вирішення справ з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи;

5. Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 397 є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами правомірної діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги або встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці від вчинення в будь-якій формі перешкод.

6. Об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 397 КК характеризується діянням (дією або бездіяльністю) в трьох формах прояву цього злочину: 1) вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги; 2) порушення встановлених законом гарантій їх професійної таємниці; 3) порушення встановлених законом гарантій їх діяльності. Крім того, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є час вчинення цього злочину.

7. Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 397 КК (у першій формі його прояву) є фізична осудна, приватна, неслужбова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку; (другій або третій формах прояву) може бути службова особа, яка не використовує своє службове становище стосовно захисника чи представника у своїй справі, розглядаючи інші справи, де ці особи не беруть участі у справі або всі інші неслужбові або приватні особи, які зобов'язані згідно закону не порушувати цих гарантій з надання правової допомоги або професійної таємниці, за ч. 2 ст. 397 КК суб'єктом злочину може бути лише службова особа, яка при вчиненні цього злочину, використовує своє службове становище.

8. Суб'єктивна сторона злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи характеризується виною у формі прямого умислу. Інтелектуальний момент умислу характеризується усвідомленням особою суспільної небезпечності свого діяння, а вольовий момент умислу – бажанням особи вчинити ці діяння.

9. Кваліфікуючі ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи є: ті самі діяння (дії або бездіяльність) вчинення цього злочину, в трьох формах його прояву службовою особою з використанням свого службового становища.

10. Критеріями відмежування злочину, передбаченого ст. 397 КК від суміжних злочинів (ст. 398, 399 КК) є такі елементи складу злочину, як: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона, кваліфікуючий склад та їх ознаки. Ці відмінності мають місце за означеними складоутворюючими ознаками, що свідчать про переваги вітчизняного законодавця.

11. Компаративістське дослідження стосовно діяння, передбаченого 397 КК України з аналогічними нормами, передбаченими стст. 233-1 КК Японії, 231 КК Литовської Республіки, ч. 1 ст. 46 КК Іспанії свідчить, що: за ознаками об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони положення вітчизняного законодавця є більш вдалими. Проте, стосовно деталізації часу ч. 1 ст. 231 КК

Литовської Республіки заслуговує уваги.

12. Об'єктивна сторона злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи, проведене відмежування суміжних злочинів та порівняльно-правове дослідження дало нам можливість сформулювати ст. 397 КК України в наступній редакції: «Ст. 397 Перешкоджання діяльності захисника чи представника особи

1. Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, -

карається...

2. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, -

карається...»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях внесених до оновленого переліку фахових видань з юридичних дисциплін МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

1. Мороз А. О. Витоки, історія кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи та сучасний стан проблеми // Юридична наука (Index Copernicus). – 2013. № 10. – С. 58-65.

2. Мороз А. О. Соціально-правова обумовленість злочину, передбаченого ст. 397 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 5. – С. 103-121.

3. Мороз А. О. Суб'єкт злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи // Юридична наука. – 2014. № 7. – С. 52-69.

4. Мороз А. О. Родовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 397 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 8. – С. 93-98.

5. Мороз А. О. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 397 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 12. – С. 61-82.

6. Мороз А. О. Визначеність та єдність термінології – шлях до з'ясування суті об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 397 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 2. – С. 94-98.

7. Мороз А. О. Здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 3. – С. 91-98.

8. Мороз А. О. Об'єктивна сторона злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 4. – С. 36-83.

9. Мороз А. О. Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 5. – С. 73-92.

10. Мороз А.О. Час, як об'єктивна умова вчинення злочину, передбаченого ч. 1

ст. 397 КК України (у першій формі його прояву) // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 6. – С. 101-108.

11. Мороз А. О. Кваліфікуючі ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 7. – С. 128-136.

12. Мороз А. О. Поняття злочину, передбаченого ст. 397 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 8. – С. 118-122.

13. Мороз А. О. Суб'єктивна сторона злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 9. – С. 111-112.

14. Мороз А. О. Відмежування злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи від суміжних злочинів, передбачених статтями 398 та 399 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 10. – С. 133-140.

15. Мороз А. О. Порушення встановлених законом гарантій діяльності захисника чи представника особи та їх професійної таємниці // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 11. – С. 150-164.

16. Мороз А. О. Порівняльно-правове дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи з аналогічними діями в кодексах деяких зарубіжних держав // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 12. – С. 86-94.

17. Мороз А. О. Вдосконалення нормативних положень щодо захисника чи представника особи як засіб забезпечення захисту цих учасників процесу від втручання в їх діяльність // Юридична наука (Index Copernicus). – 2016. № 1. – С. 110-116.

18. Мороз А. О. Співвідношення назви злочину, передбаченого статтею 397 Кримінального кодексу, і загальних форм його прояву в диспозиції частини 1 цієї статті, та їх значення для з'ясування ознак об'єктивної сторони цього діяння // Юридична наука (Index Copernicus). – 2017. № 3. – С. 37-44.

19. Мороз А. О. Суб'єкти або учасники суспільних відносин та соціальний взаємозв'язок у цих відносинах щодо втручання в діяльність захисника чи представника особи // Юридична наука (Index Copernicus). – 2017. № 4. – С. 16-22.

20. Мороз А. О. Потерпілий як структурна частина об'єкта злочину, передбаченого статтею 397 Кримінального кодексу України // Юридична наука (Index Copernicus, SafetyLit, Social Science Research Network (SSRN)). – 2017. № 5. – С. 115-123.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів.

21. Мороз А. О. Родовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 397 КК України. Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» // Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016 р. – С. 207-208.

22. Мороз А. О. Соціально-правова обумовленість злочину, передбаченого

ст. 397 КК України. Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 12-13 лютого 2016 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 161-163.

23. Мороз А. О. Здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги. Освіта і наука в Україні : шляхи розвитку та напрямки взаємодії : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освіта і наука в Україні : шляхи розвитку та напрямки взаємодії» (м. Київ, 12-13 лютого 2016 року) / Наукове партнерство «Центр наукових технологій». – Київ : НП «ЦНТ», 2016. – С. 55-60.

24. Мороз А. О. Потерпілий, як структурна частина об'єкта злочину, передбаченого статтею 397 Кримінального кодексу України. Закарпатські правові читання. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 квітня 2017 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. В. І. Смоланки, О. Я. Рогача, Я. В. Лазура. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2017. – Т. 1. – С. 416-421.

АНОТАЦІЯ

Мороз А. О. Кримінально-правове дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право). – Вищий навчальний заклад «Національна академія управління». Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Дисертаційна робота є всебічним комплексним і системним науковим розробленням питань кримінально-правового дослідження злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК України).

У результаті здійснення наукового аналізу теоретичного стану проблеми, її законодавчого регулювання та практики застосування чинного законодавства надано важливі для юридичної науки пропозиції, сформульовані нові положення і висновки.

В ході дослідження з'ясовано витоки та історію кримінальної відповідальності за злочин втручання в діяльність захисника чи представника особи та сучасний стан цієї проблеми.

У дисертаційній роботі запропоноване поняття злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи, з'ясовано зміст наступних основних чинників соціально-правової обумовленості цієї заборони: соціально-кримінологічного; нормативно-правового; етичного; культурно-історичного, міжнародно-правового, які переконують у необхідності збереження в чинному законодавстві зазначеної норми та визначають подальший напрямок її удосконалення; визначено родовий і безпосередній об'єкт злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи. З урахуванням сучасного досягнення вітчизняної та зарубіжної науки

кримінального права проаналізовано: обов'язкові ознаки об'єктивної сторони злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи; з'ясовано коло осіб, які можуть бути суб'єктами вказаного злочину; досліджено ознаки суб'єкта діяння, передбаченого ст. 397 КК України; проаналізовано ознаки, що характеризують суб'єктивну сторону злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи, визначено можливі форми та види вини; здійснено комплексний аналіз сучасного законодавства України, щодо розкриття суттєвих ознак окремих складів злочинів у ст. 397 КК України з бланкетними диспозиціями, що є важливими як для кваліфікації діяння за досліджуваною статтею, так і для її удосконалення.

Досліджено кваліфікуючі ознаки злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи (ч. 2 ст. 397 КК України).

У дисертаційній роботі здійснено відмежування злочину, передбаченого ст. 397 КК України від суміжних злочинів, передбачених статтями 398 (Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи) та 399 (Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи) КК України.

Здійснено порівняльно-правову характеристику злочину втручання в діяльність захисника чи представника особи за ст. 397 КК України та аналогічними злочинами за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 397 КК України і практики її застосування.

Ключові слова: поняття злочину, витоки та історія кримінальної відповідальності, втручання в діяльність захисника чи представника особи, соціально-правова обумовленість злочину, об'єктивні ознаки злочину, суб'єктивні ознаки злочину, кваліфікуючі ознаки злочину, правова допомога, порушення встановлених законом гарантій, професійна таємниця, службова особа.

АННОТАЦІЯ

Мороз А. А. Уголовно-правовое исследование преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица (ст. 397 УК Украины). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (081 – право). – Высшее учебное заведение «Национальная академия управления», Киев, 2017.

Диссертационная работа является всесторонней комплексной и системной научной разработкой вопросов уголовно-правового исследования преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица (ст. 397 УК Украины).

В результате осуществления научного анализа теоретического состояния проблемы, ее законодательного регулирования и практики применения действующего законодательства предоставлено важные для юридической науки предложения, сформулированные новые положения и выводы.

В ходе исследования выяснено истоки и историю уголовной ответственности за преступление вмешательства в деятельность защитника или представителя лица и современное состояние этой проблемы.

В диссертационной работе предложено понятие преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица, выяснено содержание следующих основных факторов социально-правовой обусловленности этого запрета: социально-криминологического; нормативно-правового; этического; культурно-исторического, международно-правового, которые убеждают в необходимости сохранения в действующем законодательстве указанной нормы и определяют дальнейшее направление ее совершенствования; определены родовый и непосредственный объект преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица. С учетом современного достижения отечественной и зарубежной науки уголовного права проанализированы: обязательные признаки объективной стороны преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица; выяснено круг лиц, которые могут быть субъектами данного преступления; исследованы признаки субъекта деяния, предусмотренного ст. 397 УК Украины; проанализированы признаки, характеризующие субъективную сторону преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица, определены возможные формы и виды вины; осуществлен комплексный анализ современного законодательства Украины относительно раскрытия существенных признаков отдельных составов преступлений в ст. 397 УК Украины по бланкетными диспозициями, которые являются важными как для квалификации деяния по исследуемой статье, так и для ее совершенствования.

Исследованы квалифицирующие признаки преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица (ч. 2 ст. 397 УК Украины).

В диссертационной работе осуществлено отграничения преступления, предусмотренного ст. 397 УК Украины от смежных преступлений, предусмотренных статьями 398 (Угроза или насилие в отношении защитника или представителя лица) и 399 (умышленное уничтожение или повреждение имущества защитника или представителя лица) УК Украины.

Осуществлена сравнительно-правовая характеристика преступления вмешательства в деятельность защитника или представителя лица по ст. 397 УК Украины и аналогичными преступлениями по уголовному законодательству некоторых зарубежных государств.

Сформулированы предложения по совершенствованию положений ст. 397 УК Украины и практики его применения.

Ключевые слова: понятие преступления, истоки и история уголовной ответственности, вмешательство в деятельность защитника или представителя лица, социально-правовая обусловленность преступления, объективные признаки преступления, субъективные признаки преступления, квалифицирующие признаки преступления, правовая помощь, нарушение установленных законом гарантий, профессиональная тайна, должностное лицо.

SUMMARY

Moroz A. O. Criminal-Legal Research of a Crime of the Interference in Defense Attorney or Legal Agent Activity (under Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine). – Qualification research paper as a manuscript

Dissertation for obtaining a Ph.D. scientific degree of Juridical Sciences according to the specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal-executory law (081 – Law). – Higher educational institution «National Academy of Management». Ministry of education and science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The dissertation is a comprehensive and systematic scientific source of the criminal research of a crime of the interference into defense attorney or legal agent activity (under Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine).

As a result of the scientific research of the theoretical state of the issue, its legal governance and the practice of implementation of the current legislation, the author gave significant propositions for the legal science; new definitions and conclusions have been formulated.

During the study, the beginnings and the history of the criminal liability for the interference in defense attorney or legal agent activity are determined as well as the current state of this problem.

The definition of the interference into defense attorney or legal agent activity is proposed in research. The consent of the following paramount factors of the socio-legal conditionality of this prohibition are determined: social-criminological; normative-legal; ethical; cultural-historical, that convince in the necessity of preservation of this rule in the current legislation and determine the further direction of its improvement. Generic and direct objects of a crime of the interference in defense attorney or legal agent activity are determined. Taking into account modern achievements of native and foreign criminal law science the following aspects has been analyzed: obligatory elements of the objective side of the interference in defense attorney or legal agent activity crime; found out the types of persons who can be subjects (perpetrators) of this crime; researched the characters of the subject of action under Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine; the characters that describe the subjective side of a crime of the interference in defense attorney or legal agent activity have been analyzed; possible forms and types of guilt have been specified; comprehensive analyzes of the current legislation considering uncovering significant characters of separate crimes in the Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine with blanket dispositions are completed (which is significant for qualification according to the mentioned article as well as for its improvement).

Qualification features of a crime of the interference in defense attorney or legal agent activity are researched (part 2 Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine).

The separation of the crime under Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine has been done in the research from the adjacent crimes under Art. 398 (Threaten or violence against the defense attorney or legal agent) and Art. 399 (Intentional destruction or damage of the property of the defense attorney or legal agent) of the Criminal Code of Ukraine.

A comparative-legal characteristic of a crime of the interference in defense attorney or legal agent activity under Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine with similar crimes

in the criminal law of some foreign countries is made.

The propositions on the improvement of the definition of Art. 397 of the Criminal Code of Ukraine and its practice are formulated.

Keywords: definition of a crime, beginnings and history of criminal responsibility, interference in defense attorney or legal agent activity, socio-legal conditionality of a crime, objective side of a crime, subjective side of a crime, qualifying features of a crime, legal assistance, breach of warranties established by law, professional secrecy, officer.

Підписано до друку 07.06.2018 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк, арк. 0,9

Тираж 100 прим. Замовлення № 117

Віддруковано з оригінал-макета ТОВ «Наш Формат»

04080, м. Київ, вул. Кирилівська, 86

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 4540 від 07.05.2013.